

Ekklesiaviering 10-03-2013: Psalm 22 – ‘Waarom hebt Ge mij verlaten’

Inleiding

Toen de Naardense Bijbel vertaling van Pieter Oussoren verscheen en ik daar wat stukjes van las, had ik de ervaring: zo lees je dichter op de grondtekst. Zo kom je dichter bij wat de schrijvers in hun taal op hun wijze tot uitdrukking brachten. Ik moet er wel meer moeite voor doen om het tot me door te laten dringen, maar zo beleef ik sterker wat er staat. En terwijl ik de Naardense Bijbel lees en die vergelijk met andere vertalingen, raak ik meer en meer aan de Naardense verknocht.

En binnen dat grote geheel van al die Bijbelboeken nemen de Psalmen voor mij een bijzondere plaats in.

Ik ben al een paar jaar bezig vrijwel dagelijks een psalm, of een paar korte psalmen, of een gedeelte van een lange psalm, te lezen. Daarmee heb ik mij verbonden met een eeuwenoude traditie van joden en kloosterlingen, die dagelijks psalmen zeggen-zingen-bidden.

De psalmen zijn eerst en vooral oude joodse gedichten. Gedichten die zich richten op de complexe relatie tussen de mens en God. De mens is een individu, maar een individu in verbinding met mensen om hem heen, met zijn gemeenschap, zijn volk en de volkeren. In die relatie wordt God aangesproken als een persoon; al is God geen persoon, maar anders.

In die complexe relatie tussen mens en God is er vrijwel voortdurend beweging tussen in verbinding zijn en die verbinding verliezen. Er is geen ongestoord voortduren van de zegen van een goede verstandhouding. De relatie moet voortdurend in alle wisselende omstandigheden van het individuele leven op aarde worden onderhouden, en soms worden bevochten.

De psalmen zijn geen (joodse) nationalistische liederen. God is een verbond aangegaan met Abraham, maar dat is geen garantie voor een kind van Abraham. Ieder mens moet het verbond zelf onderhouden. Juist op jouw daden en denken komt het aan. En het perspectief van dat verbond is dat alle volkeren zich in dat verbond gaan voegen.

Naast de psalmen in de Naardense vertaling lees ik ook de psalmen in vrije vertaling van Huub Oosterhuis. Huub Oosterhuis weet naar mijn gevoel vrijwel altijd de sfeer van die psalm te vertalen in poëzie, die net zo direct die individuele en collectieve worsteling om de relatie met God te bereiken en onderhouden tot uitdrukking brengt. En hij brengt de psalmen met ons in verbinding, met ons leven en denken, met onze worstelingen in deze eeuw.

Wat een geweldige bundel. Ik hoop dat we de Psalmen Vrij nog lang zullen gebruiken als wegwijzer naar de verbinding met God. Alleen al voor deze psalmen zouden de Nederlandse bisschoppen Huub Oosterhuis aan hun hart moeten drukken.

Psalm 22

Psalm 22 geeft beelden van het intense lijden van een mens die zijn vertrouwen op God heeft gesteld, en die tot op de rand van de dood wordt gebracht. Een mens die alle steun verliest, geen draad aan zijn lijf meer overhoudt.

"God, mijn God, wáárom hebt ge mij vérlaten," - Met deze uitroep waarmee psalm 22 begint, eindigt het leven van Jezus aan het kruis, zo vertellen Mattheus en Marcus.

Als je psalm 22 leest zijn er meer verbanden tussen deze psalm en de verhalen over de kruisweg van Jezus. Die rechtstreekse verwijzingen zijn 1. Doorstoken mijn hánden én mijn vóeten. en 2. Onder elkaar verdelen zij mijn gewaden--over mijn kleding werpen zij het lot; mogelijk al door jullie herkend.

Maar er zijn nog meer verwijzingen, die geen directe citaten zijn, maar de kruisweg van Jezus sterk met deze psalm verbinden.

Kijk maar even naar het eerste vers van de psalm: Mijn God, mijn God, wáárom hebt ge mij vérlaten, ver van mijn bevrijding, van de wóorden díe ik brúl.

En als in de psalm roept Jezus met grote stem of schreeuwt God, mijn God, waarom heb je mij verlaten. In het tweede vers van de psalm gaat het roepen dag en nacht door. In het evangelie wordt verteld dat van het zesde uur tot het negende uur, als Jezus aan het kruis hangt, er duisternis heerst, zodat ook daar het roepen dag en nacht doorgaat.

In de verzen 6-8 wordt verteld dat de psalmdichter bespot wordt om zijn vertrouwen op God.

In vers 8: 'Die wentelde het op de ENE, laat díe zorgen voor úitkomst, --hem redden!- híj heeft toch in hém behágen!'

Ook Jezus wordt bespot om zijn vertrouwen op God door de priesters, door de soldaten, door het volk. God ziet om naar de arme en geringe, naar wie gebukt gaat, naar zwakken en zieken, en zo zouden ook wij moeten handelen. Maar op de kruisweg laten allen Jezus alleen zonder hem bij te staan. In hun angst vluchten zelfs de leerlingen, verloochenen dat ze hem kennen. Zo verzaken allen het gebod van God. God wordt bespot door Hem op te roepen het zelf te doen, terwijl wij iets moeten doen.

In de vers 13 van de psalm wordt een beeld gegeven van de woedende aanvallen op deze lijdende mens: ze sperden tegen mij ópen hun múil, --een léeuw verschéurend en brúllend!

Ook in de kruisweg van Jezus is er een brullende menigte met de roep: Kruisig hem!

In de verzen 14 t/m 18 wordt een beeld gegeven van de martelende omstandigheden die deze lijdende mens moet ondergaan.

Ik ben uitgegoten als water, al mijn beenderen liggen uit elkaar, mijn hart lijkt gewórden tot wás, --in mijn bínnensté gesmólten! Als een potscherf is verdroogd mijn kracht, mijn tong aan mijn gehémelte gekléefd, --in het stof des dóods legt gij mij néer! Want omringd ben ik door honden, kwaadwilligen hebben met z'n allen mij omsíngeld, -doorstoken mijn hánden én mijn vóeten. Al mijn béenderen kan ik téllen; --zij, zij kijken tóe en zien het mét mij áan. Onder elkaar verdélen zij mijn gewáden,- --over mijn kléding werpen zij het lót!

Ook Jezus is gegeseld, naakt aan het kruis genageld door handen en voeten, lijdend, dorstend, hangen tot zijn dood. Alles is van hem afgenomen, zelfs zijn kleding.

Voor Mattheus en Marcus was deze psalm over de lijdende mens, die vanwege zijn vertrouwen op God zoveel moest lijden, zeker bekend. En in het lijden dat Jezus moest ondergaan zullen ze de beelden uit de psalm hebben herkend. Voor hen was Jezus ook die

mens die onschuldig, vanwege zijn vertrouwen op God moest lijden. Jezus als de mens die psalm 22 heeft geleefd.

Jezus heeft een innige verhouding tot God: Mijn Vader. Hij neemt de weg van het leven, leven als in het Koninkrijk van God, radicaal. De armen de weg wijzen naar de waarachtige bron van rijkdom, de zieken genezen, blinden de ogen openen, doven doen horen, verlamden doen gaan. Op die weg waarop hij zich bekommert om de kinderen, om de mensen die slechts de kruimels te eten krijgen, gaat hij ons voor als dienaar. Hij roept ons op ook die weg te gaan: wees elkaars dienaar, heb elkaar lief. Alleen zo kan de liefde voor God en naaste gestalte krijgen.

Die weg leidt tot een letterlijk vernietigende reactie van hen die de macht op aarde zoeken. Spot en hoon vallen iemand ten deel die niet met ontzag opziet naar de machtigen op aarde. Als een worm wordt zo iemand in de grond gestampt. Dan wil de macht op aarde je verscheuren en wordt je geïsoleerd. Een zware beproeving staat je te wachten. Dat is de weg die psalm 22 beschrijft en de weg die Jezus ging.

Psalm 22 eindigt niet op de rand van de dood. Vanaf vers 22 wordt de redding beschreven. Dan blijkt de kracht van God: Als een gebukte hem roept om hulp, dan hoort God hem. Dan blijkt zijn naam Ik-zal-er-zijn werkelijkheid. De gebukten zullen eten, verzadigd worden, hun hart leeft op voor altijd. Dat zal zich aan heel de aarde meedelen, aan alle uithoeken, alle volkerenfamilies. Al wie moesten dalen in het stof, gedood of vernederd, en zijn ziel niet in leven wist te houden, zullen dan God loven.

Ook dit deel van de psalm klinkt door in de evangeliën als ze de opstanding als realiteit beschrijven. Jezus is niet in het stof gedaald en daar gebleven, maar hij is door God weer tot leven gewekt. En na de opstanding van Jezus komt er een beweging op gang tot de uithoeken van de aarde, waar alle volkerenfamilies deel aan hebben.

Psalm 22 noemde ik: beelden van het intense lijden van een mens die zijn vertrouwen op God heeft gesteld, en die tot op de rand van de dood wordt gebracht. Een mens die alle steun verliest, geen draad aan zijn lijf meer overhoudt. Daar moet aan toegevoegd worden dat God die mens hoort en die mens zal redden.

Het verhaal van Jezus spiegelt zich in deze psalm. Zoals het in psalm gaat, gaat het ook met Jezus. Zo kan het ook met ons gaan. Ook nu nog zijn mensen bereid de macht na te jagen, te heersen over andere mensen, die in het stof te drukken en de dood in te jagen.

En ook nu nog zijn er mensen bereid elkaar lief te hebben en daarin staande te blijven, wat er ook gebeurt.